

Okuma Parçası

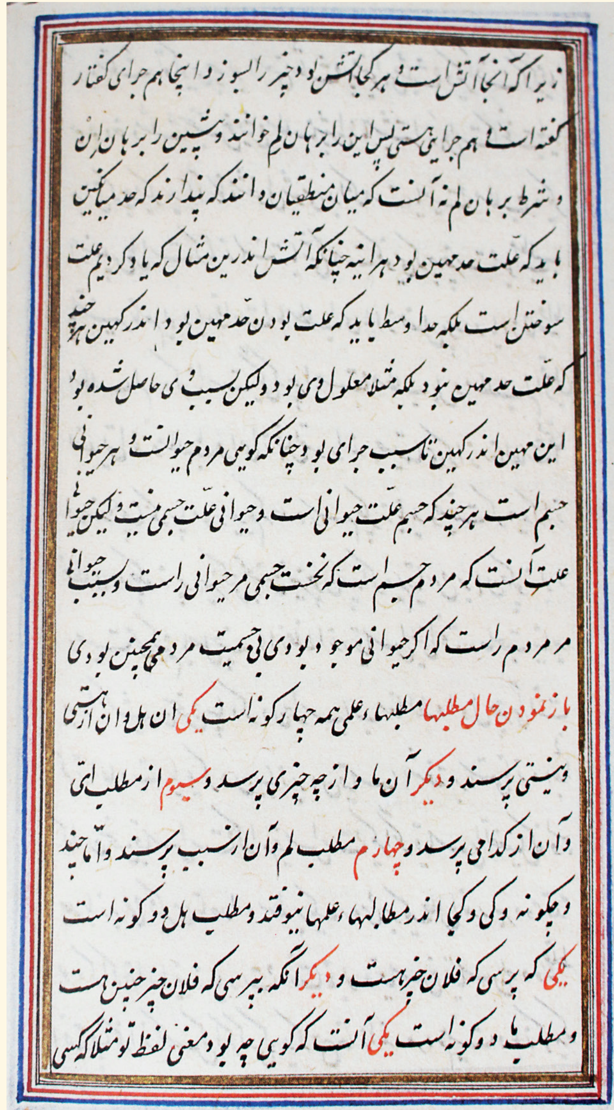
İLMÎ SORULARIN (METÂLİB) KISIMLARININ AÇIKLANMASI

İlmî soruların tamamı dört çeşittir: Birincisi, “hel/mi” sorusudur. O, varlığı ve yokluğu sorar. İkincisi “ma/ne” sorusudur. Ne olduğunu sorar. Üçüncüsü “eyyü/hangisi” sorusudur. O, hangisi olduğunu sorar. Dördüncüsü, “lime/niçin” sorusudur. Sebebi sorar. “kaç”, “nasıl”, “ne zaman” ve “nerede” soruları ilmi konularda sorulmaz.

“Mi” sorusu iki çeşittir: Birisi, filan şeyin varlığını sorduğun şeydir. Diğeri, filan şeyin böyle olduğunu sorduğun şeydir. “Ne” sorusu da iki çeşittir. Birisi, mesela lafzın manasının ne olduğunu sorar. Üçgen hakkında “Üçgen terimi ile hangi anlamı kastediyorsun?” denilir. İkincisinde ise bizzat üçgenin hakikatte ne olduğu sorulur.

“Ne” sorusunun birinci türü, “mi” sorusundan önce gelir. Bir şeyin varlığı veya yokluğu ile ilgilenmeden önce onun ne dediğini bilmen gerekir. “Ne” sorusunun ikinci türü ise “mi” sorusundan sonradır. Bir şeyin varlığını bilmeden ne olduğunu sormazsın. “Ne” sorusunun cevabı, ismin açıklanması veya özün/mahiyetin tanımıdır. “Hangisi” sorusu, ya ayrımı/faslı ya da özelliği/hassayı sorar. “Niçin” sorusu iki çeşittir: Birisi “Niçin dedin?”, diğeri “Niçin vardır?” sorusudur. “Mi” ve “niçin” soruları tasdik bakımındandır; “ne” ve “hangisi” ise tasavvur bakımındandır (Görsel 1.12).

İbn Sînâ, Dânişnâme-i Alâî /Alâî Hikmet



Görsel 1.12: “Alâî Hikmet” kitabından